

Filosofování a jiné aktivity a disciplíny

Filosofování zčásti svou povahou náleží ne-li vysloveně mezi různá „umění“, tedy při nejmenším do jejich velké blízkosti, a to v obojím smyslu, tedy jako mezi „dovednosti“ (má své řemeslné nároky), ale také jako mezi „múzičností“ (tj. schopnosti a připravenosti nechat se inspirovat a přímo vést jakousi „múzou“). V obojím smyslu se však filosofování ode všech druhů uměleckých projevů a činností čímsi velmi podstatným liší; rozhodující váhu má ovšem především specifická odlišnost filosofické „múzičnosti“: múzou filosofovou není nějaká polobohyně, ale – máme-li užít analogických výrazových prostředků – sama nejvyšší Bohyně, totiž Pravda. A to má své velmi závažné důsledky dokonce i pro „řemeslnou“ stránku filosofování: pro filosofa mohou být někdy naprosto závazné důvody, proč být opatrný v usilování o co nejvyšší „řemeslnou dokonalost“ (kterou často obdivujeme na velkých hudebních skladatelích nebo mistrech umění výtvarných apod.). To známe dobře i z některých jiných oborů, např. z rétoriky: naprostá rétorická dokonalost se může zcela míjet s vlastním cílem, totiž s přesvědčivostí.

Filosofování se však v některých jiných ohledech blíží (má a musí blížit) také vědám, tj. odborným disciplínám, které dávají veliký důraz na logickou provázanost již dosaženého a zesoustavněného vědění s jednotlivými detailními poznatky, tj. na přísnou spjatost a propojenost vědecké teorie s vědeckou praxí. Filosofie se nemůže a nesmí vzdát systematičnosti, ale její vztah k budování systémů je značně odlišný od toho, jak se k systému vztahují odborné vědy. Pro filosofa nesmí být systém cílem, ale jen prostředkem, který zůstává fungovat ve službách filosofické kritičnosti. Rozhodující je však jiný rozdíl: vědy se stále více specializují, soustřeďují se na určitou část, určitý výsek skutečnosti, zatímco filosofie si takové soustředění může dovolit jen dočasně a pouze metodicky, zatímco stále musí mít na zřeteli veškerou skutečnost, snad celek skutečnosti (přičemž to, že veškerou skutečnost lze považovat za „celek“, považuje jen za prozatímní hypotézu, kterou je třeba stále přezkušovat a třeba i problematizovat, ovšem nikdy tak, že by se pevným východiskem a stanoviskem či „jistotou“ stal opačný předpoklad, totiž že „veškerenstvo“ celkem není).

(Písek, 081119-1.)